

NORGES HØYESTERETT

Den 17. oktober 2001 avsa Høyesterett kjennelse i

sak nr. 2000/799, sivil sak, kjæremål,

Gudmund Skogvik
Guttorm Bjørkan
Ronny Warberg
Arne R. Hemmingsen
Arvid Jacobsen
Reidar Olsen

(advokat Rolf Knudsen – til prøve)

mot

Sveriges Television AB
Per Lapins

(advokat Jon Lyng)

STEMMEGIVNING:

Dommer Matningsdal: Saken gjelder spørsmålet om Sveriges Television AB og en svensk journalist med hjemmel i Luganokonvensjonen artikkel 5 (3) kan saksøkes i Norge med krav om oppreisning for påståtte ærekrenkelser i et svensk fjernsynsprogram som i stor utstrekning også kunne mottas i Norge.

Sveriges Television AB, kanal 1, viste 2. februar 1994 dokumentarfilmen "En folkefiende – sälfångstinspektören som tvingades i exil". Reprise ble sendt 4. februar. Bakgrunnen for filmen var at Odd Lindberg i 1987 fulgte selfangstskuten "Harmoni" på fangst i Vestisen, og at han året etter var ansatt av Fiskeridepartementet som selfangstinspektør på samme skute. Etter den siste turen leverte han en rapport til departementet, hvor selfangerne ble beskyldt for en rekke alvorlige brudd på fangstbestemmelsene. Departementet valgte å unnta rapporten fra offentlighet. Lindberg overlot ett eksemplar til bladet Tromsø, som gjengav den i sin helhet.

Beskyldningene ble fulgt opp i en film og en bok som han senere publiserte. Rapporten og filmen førte til en betydelig debatt i Norge om selfangsten, og i utlandet ble Norge utsatt for sterk kritikk. Regjeringen nedsatte en kommisjon med norske, danske og svenske medlemmer for å granske norsk selfangst i årene 1982-1988. I NOU 1990: 19

side 103 konkluderte kommisjonen med at "regelbruddene innenfor selfangsten i perioden 1982-1988 langt fra har vært så omfattende og så alvorlige som Lindbergs rapport og særlig hans bok gir inntrykk av".

Selfangerne mente seg ærekrenket av beskyldningene, og reiste blant annet ærekrenkelsessak mot bladet Tromsø og avisens ansvarlige redaktør. Ved Nord-Troms herredsretts dom av 4. mars 1992 ble seks beskyldninger mortifisert og saksøkerne tilkjent oppreisning. Da saken i henhold til straffeprosessloven § 2 første ledd nr. 3 ble behandlet etter reglene i straffeprosessloven, ble dommen etter de dagjeldende reglene anket til Høyesterett. Høyesteretts kjæremålsutvalg nektet anken fremmet. Dommen ble deretter brakt inn for Den europeiske menneskerettighetsdomstol, som i dom av 20. mai 1999 fastslo at den var i strid med bestemmelsene om ytringsfrihet i EMK artikkel 10, og Norge ble kjent erstatningspliktig.

Lindberg og Lindberg Film AS ble videre saksøkt ved Sarpsborg byrett, som i dom av 25. august 1990 mortifiserte syv utsagn. De ble kjent uberettiget til å offentliggjøre film fra "Harmoni" i Vestisen for sesongene 1987 og 1988 hvor saksøkerne kunne gjenkjennes. Selfangerne ble også tilkjent oppreisning.

På bakgrunn av all diskusjonen om Lindbergs beskyldninger mot selfangerne følte familien Lindberg seg etter hvert så dårlig behandlet i Norge at de flyttet til Sverige med hemmelig adresse. Journalist Per Lapins bestemte seg for å lage en film for å rette oppmerksomheten mot ytringsfrihetens angivelig dårlige vilkår i Norge. Filmen inneholder en god del av det materialet som Lindberg og Lindberg Film AS ved Sarpsborg byretts dom var kjent uberettiget til å offentliggjøre. Flere av de mortifiserte beskyldningene er også med. Filmen ble som nevnt sendt på svensk TV 1 2. februar 1994 med reprise 4. februar.

Fjernsynssendingen ble distribuert i Norge via norske kabelnett. Post- og Teletilsynet har anslått at det i hele landet var 630 000 tilknytninger til kabel-TV som kunne motta svensk TV. Av disse var det i Tromsø 6 732 tilknytninger, mens antallet i Balsfjord, hvor to av saksøkerne bor, var 186. I Alta, hvor én av saksøkerne bor, kunne ingen motta svensk TV. Videre nevner jeg at svensk TV kan tas inn uten tilknytning til kabel-TV i deler av Sør-Norge.

På bakgrunn av kjæremålsmotpartenes anførsler nevner jeg at det 22. juni 1960 i Europarådets regi ble undertegnet en europeisk konvensjon om beskyttelse av fjernsynsprogrammer. Konvensjonen er endret 22. januar 1965, og er ratifisert av blant annet Sverige og Norge. Etter konvensjonens artikkel 1 punkt 1 b har for eksempel Sveriges Television AB for sine programmer rett til innen alle deltakende parters territorium å tillate eller forby "spredning av slike programmer til offentligheten pr. kabel". Men etter artikkel 3 punkt 3, slik bestemmelsen lyder etter endringen i 1965, kan stater som har ratifisert konvensjonen

"på eget territorium opprette et organ med rettsmyndighet i saker hvor retten til kringkasting til offentligheten pr. kabel i henhold til artikkel 1, pkt. 1 b, ... er blitt nektet uten rimelig grunn, eller er blitt innvilget på urimelige vilkår, av den kringkastingsorganisasjonen som innehar omhandlede rett."

Slik nemnd ble opprettet ved kgl. res. 2. mai 1986.

Videre nevner jeg at åndsverkloven § 45 a, som blant annet gir kabeldistributørene adgang til å kreve overprøvd i nemnda avslag på å få videreformidle fjernsynsprogram, ved kgl. res. av 22. desember 1989 ble gjort gjeldende for "fjernsynssending fra kringkastingsinstitusjon som har sitt hovedsete i stat som er tilsluttet Den europeiske overenskomst 22. juni 1960 om vern av fjernsynssendinger, og fjernsynssending som sendes fra territoriet til en stat tilsluttet denne overenskomst". Denne forskriften er senere erstattet av forskrift fastsatt ved kgl. res. av 25. april 1997.

Mellom kabeldistributørene, Norwaco, som representerer rettighetshaverne, og flere kringkastingselskap, blant annet Sveriges Radio AB, er det inngått en standardavtale om samtidig og uendret videresending av fjernsynsprogram i kabelnett. Avtalen gjelder for ett år om gangen, og i avtaleperioden er det en svært begrenset oppsigelsesadgang. Kabeldistributørene kan kreve avslag på å fornye avtalen overprøvd av nemnda.

Forbud mot videresending av enkelte program i avtaleperioden kan etter punkt 3 i standardavtalen bare nedlegges "i helt spesielle tilfelle, hvor dette er saklig begrunnet og absolutt nødvendig, f. eks. der videresending vil innebære en særlig trussel mot rettighetshavernes interesse i annen utnyttelse av program (f.eks. film) i området som videresendingen dekker".

Kabeldistributørene skal etter standardavtalen punkt 4 holde kringkastingselskapet skadesløs for krav som måtte bli reist i anledning videresending av program når "kringkastingen av det i det opprinnelige senderlandet var lovlig og rettmessig". Under henvisning til dette ansvaret ble distributørene noen dager før sending varslet om at programmet kom til å inneholde bilder som Odd Lindberg og Lindberg Film AS "inte får offentliggjøre enligt Sarpsborg Byretts dom den 25 augusti 1990". Det er ikke opplyst om noen distributør avsto fra distribusjon.

Før filmen ble vist, markedsførte Sveriges Television AB en internasjonal versjon overfor utenlandske fjernsynsstasjoner. Norsk TV 2 inngikk avtale om visning av en noe forkortet utgave av den svenske versjonen. I sendingen, som fant sted 28. februar 1994, ble det innledningsvis opplyst hvilke beskyldninger som var mortifisert. Videre ble det lagt ut på skjermen "plakater" – tekster – hvor det ble opplyst at uttalelsene var injurierende og ikke bevist ifølge norske domstoler.

Selfangerne reiste sak ved Bergen byrett mot blant annet TV 2 AS med krav om mortifikasjon mv. Ved Bergen byretts dom av 14. november 1996 ble TV 2 AS frifunnet. Etter at Gulating lagmannsrett hadde henvist saken til ankebehandling, ble den hevet som forlikt.

15 selfangere, som mente seg ærekrenket i den svenske filmen, tok ut forliksklage for Tromsø forliksråd mot Sveriges Television AB og Per Lapins i anledning det programmet som var sendt på svensk fjernsyn. Etter henvisning til retten reiste seks av dem ved stevning av 7. april 1998 søksmål ved Nord-Troms herredsrett med krav om oppreisning for skade de angivelig er påført i Norge. De viste til Lukanokonvensjonen artikkel 5 (3) som åpner adgang til i saker om erstatning utenfor kontraktsforhold å saksøke personer med bosted i en konvensjonsstat ved domstolen på det stedet der skaden "ble voldt eller oppsto". I tilsvaret ble det anført at saken ikke har verneting i Norge, slik at den må avvises.

Nord-Troms herredsrett avsa 28. januar 2000 kjennelse med slik slutning:

- ”1. Saken avvises for Nord-Troms herredsrett.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke.”

Herredsretten kom til at vilkåret ”oppsto” i konvensjonen ikke er oppfylt. Det ble særlig vist til at virkningen av de påståtte ærekrenkende utsagn ”samlet sett må ha vært heller liten i Norge. På saksøkernes hjemsted og i saksøkernes omgivelser må virkningen etter rettens mening ha vært svært beskjeden”.

Selfangerne påkjærte avvisningen til Hålogaland lagmannsrett, som ved kjennelse av 15. mai 2000 stadfestet herredsrettens kjennelse og påla de kjærende parter solidarisk ansvar for saksomkostningene for lagmannsretten med 1 500 kroner til kjæremålsmotpartene.

Lagmannsretten sluttet seg i det vesentlige til herredsrettens begrunnelse, og tilføyde at ”den pretenderte virkningen i Norge av sending over svensk TV ... må oppfattes som for tilfeldig og avledet til at unntaksregelen i konvensjonens art. 5 (3) kan komme til anvendelse”.

Saksøkerne har påkjært lagmannsrettens kjennelse til Høyesteretts kjæremålsutvalg. Kjæremålet gjelder både bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen. Med hjemmel i lov av 25. juni 1926 nr. 2 § 6 annet ledd har kjæremålsutvalget besluttet at saken i sin helhet skal avgjøres av Høyesterett, og justitiarius har bestemt at partsforhandling skal finne sted etter de regler som gjelder for ankesaker.

De kjærende parter, Gudmund Skogvik mfl., har i korte trekk anført:

Etter erstatningsvernetinget i konvensjonen artikkel 5 (3) kan saksøkerne velge mellom ”det sted der skaden ble voldt” og det stedet hvor den ”oppsto”. Da de bor i Norge, er det siste vilkåret klart oppfylt i relasjon til både krenkelsen av æresfølelsen, straffeloven § 246, og omdømmet, straffeloven § 247. Søksmålet er anlagt ved Nord-Troms herredsrett fordi samtlige, med unntak for Reidar Olsen, bor innenfor rettskretsen til denne domstolen.

Selv om konvensjonens hovedregel etter artikkel 2 er at sak skal anlegges ved saksøktes hjemting, gir ikke dette grunnlag for en restriktiv tolking av artikkel 5 (3). Det ville i tilfelle kunne føre til at bestemmelsen blir lite effektiv.

At sak kan anlegges i Norge, har klar støtte i norsk rettspraksis ved tolkingen av den tilsvarende bestemmelsen i tvistemålsloven § 29 før Luganokonvensjonen trådte i kraft. Og selv om den tilsvarende bestemmelsen i den parallelle Brusselkonvensjonen ikke direkte nevner alternativet ”oppsto”, følger det av langvarig praksis fra EF-domstolen at sak også kan anlegges på virkningsstedet. For ærekrenkelser i aviser har EF-domstolen uttrykkelig lagt til grunn at sak kan anlegges i det landet hvor saksøkeren bor. Men saken må begrenses til skade som påstås oppstått der – noe saksøkerne har gjort.

Etter saksøkernes oppfatning taler også reelle hensyn for at sak kan anlegges i Norge. Det kan ikke være avgjørende at programmet ikke ble markedsført overfor norske seere. Dette er i høyden et beskjedent moment i helhetsvurderingen. Både norsk praksis og praksis fra EF-domstolen viser at det ikke kreves noen omfattende utbredelse. Utbredelsen var for

øvrig betydelig, og større enn i tidligere saker. Det er ingen grunn til å sette fjernsyns-sendinger i en særstilling i forhold til andre media.

At Per Lapins ikke kan saksøkes etter svensk rett, og at svensk rett angivelig gir et større vern for ytringsfriheten enn norsk rett, er irrelevant ved vurderingen av om saken kan fremmes i Norge. Lovvalgsspørsmålet er et materielt spørsmål som ikke skal trekkes inn ved det prosessuelle spørsmålet om hvor saken kan anlegges.

På samme måten er det i denne relasjon irrelevant om svenske domstoler under henvisning til ordre public, jf. konvensjonen artikkel 27, eventuelt skulle nekte å fullbyrde dommen i Sverige.

De kjærende parter nedla slik påstand:

- ”1. Saken fremmes for Nord-Troms herredsrett.
2. Sveriges Television AB og Per Lapins tilpliktes in solidum å betale til de kjærende parter saksomkostninger for herredsretten, lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 – tolv – prosent årlig rente, fra forfall og til betaling skjer.
3. Sveriges Television AB og Per Lapins tilpliktes in solidum å betale til Staten saksomkostninger for Høyesterett med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 – tolv – prosent årlig rente, fra forfall og til betaling skjer.”

Kjæremålsmotpartene, Sveriges Television AB og Per Lapins, har i korte trekk anført:

Luganokonvensjonens hovedregel er etter artikkel 2 at sak skal anlegges ved saksøktes hjemting. Bestemmelsen i artikkel 5 (3) må tolkes restriktivt.

For vurderingen av om det kan anlegges sak i Norge, er det et sentralt moment at etter svensk rett kan det ikke anlegges sak mot journalisten, Per Lapins, for påståtte ærekrenkelser i programmet. Saken kan bare anlegges mot Sveriges Television AB. Dersom den fremmes i Norge, og behandles etter norsk rett, vil med andre ord ansvaret bli mer omfattende enn ved søksmål i Sverige.

Før programmet ble sendt, var man i Sverige sterkt kritisk til norske domstolers behandling av ytringer, særlig den omtalte dommen mot bladet Tromsø, og det rådet sterk bekymring over ytringsfrihetens vilkår i Norge. Formålet med programmet var å belyse situasjonen, og det var ment for og søkt begrenset til svenske seere.

Saken gjelder i realiteten svenske borgeres rett til ytringsfrihet i henhold til EMK artikkel 10. For å gjøre dette vernet effektivt, må svenske media og svenske borgere ha krav på å få pådømt saker av den foreliggende karakter i Sverige etter svensk rett. Svenske lovvalgsregler medfører at svensk rett i tilfelle blir anvendt.

Det er et vesentlig moment at Sveriges Television AB på grunn av det internasjonale samarbeidet om fjernsynssendinger over landegrensene og den inngåtte standardavtalen, ikke kunne hindre at programmet ble sendt i Norge. I så måte atskiller fjernsynssendinger seg fra spredning av aviser over landegrensene ved at denne spredningen er frivillig. Man

gjorde for øvrig det som var mulig for å hindre spredning til Norge ved å forhåndsvarsle de norske kabeldistributørene.

I relasjon til Per Lapins er det et særlig moment at et saksanlegg i Norge i realiteten representerer et forsøk på å omgå hans ytringsfrihet etter svensk rett. Og for hans vedkommende vil svenske domstoler under henvisning til ordre public, jf. konvensjonen artikkel 27, nekte å fullbyrde dommen i Sverige. Dette tilsier at saken mot ham må avvises. Selv om han og Sveriges Television AB er innbyrdes uavhengige, må dette, i tillegg til de øvrige momentene som taler for avvisning, også medføre at saken mot Sveriges Television AB avvises.

Det taler også for avvisning at søksmålsadgang i både Norge og Sverige vil kunne bidra til at saksøkerne spekulerer i valg av verneting. Da norske domstoler dessuten bare kan pådømme påståtte skadevirkninger i Norge, får man en oppstykket kompetanse.

Kjæremålsmotpartene nedla slik påstand:

- ”1. Lagmannsrettens kjennelse stadfestes med den endring at kjæremotpartene tilkjennes saksomkostninger med renter både for herredsretten og lagmannsretten.
2. Kjæremotpartene tilkjennes saksomkostninger med renter for Høyesterett.”

Mitt syn på saken:

Jeg er kommet til at kjæremålet fører fram.

Innledningsvis bemerker jeg at lagmannsretten avviste saken, og Høyesterett har da full kompetanse, jf. tvistemålsloven § 404 første ledd nr. 1.

Etter Luganokonvensjonen artikkel 2 er utgangspunktet at ”personer med bosted i en Konvensjonstat uansett statsborgerskap [skal] saksøkes ved domstolene i bostedstaten”. Dette gjelder med ”forbehold for hva som ellers måtte følge av reglene i Konvensjonen her”. Etter artikkel 5 (3) kan personer med bosted i en konvensjonsstat saksøkes ”i saker om erstatning utenfor kontraktforhold, ved domstolen for skadestedet (det sted der skaden ble voldt eller oppsto)”. Spørsmålet er om dette erstatningsvernetinget gir hjemmel for å anlegge saken i Norge – nærmere bestemt om den påståtte skaden ”oppsto” her i landet. Luganokonvensjonen gjelder som lov i Norge, jf. lov av 8. januar 1993 nr. 21.

Selv om også norsk er ett av konvensjonens originalspråk, jf. Luganokonvensjonen artikkel 68, nevner jeg at den danske teksten fastsetter at sak kan fremmes på ”det sted, hvor skadetilføjelser er foregået”. Dette er samme formulering som i den tilsvarende bestemmelsen i den parallelle Brusselkonvensjonen. Ved vedtakelsen av denne konvensjonen ble det holdt åpent om formuleringen både dekket handlings- og virkningsstedet. Men allerede i dom av EF-domstolen av 30. november 1976 i saken G. J. Bier BV mot Mines de Potasse d’Alsace (sak 21/76) ble det fastslått at konvensjonen også gir hjemmel for å anlegge erstatningssak på virkningsstedet når det atskiller seg fra det stedet hvor den skadevoldende handling er utført. Luganokonvensjonen artikkel 5 (3) må tolkes på samme måten.

For vår sak er EF-domstolens dom av 7. mars 1995 i saken Fiona Shevill mfl. mot Presse Alliance SA (sak C-68/93) av særlig interesse. Jeg finner det derfor naturlig å omtale den først.

Presse Alliance SA, som utgir avisen "France-Soir", offentliggjorde 23. september 1989 en artikkel hvor blant annet Fiona Shevill, en engelsk borger, ble beskyldt for under et midlertidig arbeidsopphold i Frankrike å ha medvirket til hvitvasking av penger. Det var anslått at 237 000 eksemplarer av den aktuelle utgaven hadde blitt solgt i Frankrike, og ca. 15 500 levert til andre europeiske land. Av disse ble 230 eksemplarer solgt i England og Wales, herav fem i Yorkshire hvor Fiona Shevill bodde.

Fiona Shevill anla ærekrenkelsessak i England mot Presse Alliance SA. Opprinnelig krevde hun erstatning for skade hun mente å ha lidt ved spredning av samtlige eksemplarer. Senere ble saken begrenset til skade som angivelig var påført henne ved de eksemplarene som var solgt i England og Wales. House of Lords forela EF-domstolen flere spørsmål om engelske domstolers kompetanse.

Domstolens svar mht. vernetings spørsmålet var i dansk ordlyd:

- 1) Udtrykket "det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået" i artikel 5, nr. 3 ... skal, når der er tale om en ærekrænkelse i en avisartikel, der er blevet udbredt i flere kontraherende stater, fortolkes således, at den fornærmede kan anlægge erstatningssag mod udgiveren enten ved retterne i den kontraherende stat, hvor udgivelsen af det ærekrænkende skrift har hjemsted, således at disse har kompetence til at tilkende erstatning for hele den skade, ærekrænkelsen har forvoldt, eller ved retterne i hver enkelt kontraherende stat, hvor skriftet er blevet udbredt, og hvor den fornærmede hævder, at hans omdømme har lidt skade, således at disse kun har kompetence til at tage stilling til den skade, der er forvoldt i den stat, for hvis retter sagen er indbragt.
- 2) Betingelserne for bedømmelsen af, om den omtvistede handling har karakter af en skadetilføjelse, og betingelserne vedrørende beviset for, at der foreligger en skade som hævdet af den fornærmede, og for skadens omfang henhører ikke under konventionen, men er undergivet den materielle lov, der finder anvendelse i medfør af lovkonfliktreglerne i den nationale lovgivning, der er gældende for den ret, sagen er indbragt for, idet der dog ikke ved anvendelsen heraf må gøres indgreb i konventionens tilsigtede virkning."

Det kunne med andre ord anlegges sak i England og Wales for påståtte skader der. Bedømmelsen av påståtte skadevirkninger reguleres ikke av konvensjonen, men avgjøres etter nasjonal rett i samsvar med lovvalsreglene i domstollandet.

Selv om aviser og fjernsyn er forskjellige medier, finner jeg at avgjørelsen gir føringer også for vår sak. Overført på vår sak tilsier den at det kan anlegges ærekrenkelsessak i Norge for påståtte krenkelser i et svensk fjernsynsprogram for skadevirkninger i Norge. Samme resultat kom for øvrig Høyesteretts kjæremålsutvalg til i Rt. 1994 side 675 i relasjon til den tilsvarende bestemmelsen i tvistemålsloven § 29. Spørsmålet blir dermed om det foreligger særlige hensyn som tilsier at det likevel ikke kan anlegges sak med hjemmel i Luganokonvensjonen artikkel 5 (3).

Den aktuelle bestemmelsen regulerer ikke bare norske domstolers kompetanse til å behandle saken, men også det interne norske vernetinget. Fem av saksøkerne har hjemting ved Nord-Troms herredsrett og én ved Alta herredsrett. Ved vurderingen av om de kan

anlegge sak ved Nord-Troms herredsrett, kan man på grunn av bestemmelsens doble virkefelt ikke bare legge vekt på hvilken tilknytning saken har til Nord-Troms herredsrett, men også hvilken tilknytning den har til Norge. Hvilke nærmere skadevirkninger programmet eventuelt har fått for saksøkerne, som var bærende i både herreds- og lagmannsrettens begrunnelse, er et materielt spørsmål som ikke skal vurderes i denne sammenheng. Jeg nevner at det under ankeforhandlingen er presisert at det ikke anføres at kravet til rettslig interesse i tvistemålsloven § 54 ikke er oppfylt.

Med hensyn til programmets utbredelse i Norge og i kommuner som omfattes av rettskretsen for Nord-Troms herredsrett, viser jeg til de opplysningene som allerede er gitt. De viser at selv om bare en beskjeden andel av de personene som hadde mulighet for å se programmet, benyttet muligheten, må det totale antallet ha vært langt høyere enn de som leste den omtalte utgaven av "France-Soir" i England og Wales.

Kjæremålsmotpartene har vist til at i motsetning til hva som var tilfellet i Rt. 1994 side 675, markedsførte ikke svensk TV programmet overfor norsk publikum. Dette har etter min mening underordnet betydning, og kan ikke være avgjørende. Se Høyesteretts kjennelse i Rt. 1996 side 875 om det tilsvarende spørsmålet ved spredning av bøker til Norge. Jeg viser dessuten til at en rekke norske aviser også inneholder oversikt over svenske fjernsynsprogrammer.

Hensynet til ytringsfriheten for svensk media, herunder EMK artikkel 10, kan etter min mening heller ikke begrunne at saken ikke har verneting i Norge. Dette hensynet må ha samme vekt ved avisartikler, men det ble som nevnt ikke ansett for å være til hinder for at Presse Alliance SA kunne saksøkes i England og Wales. I premiss 31 gav dessuten EF-domstolen en begrunnelse for at det også kan anlegges sak på virkningsstedet som etter min mening taler mot en restriktiv tolkning av denne del av konvensjonen for fjernsynsprogrammer. I dansk ordlyd heter det her:

"I overensstemmelse med de retsplejehensyn, der ligger til grund for den specielle kompetenceregulering i artikel 5, nr. 3, er retsinstanserne i hver enkelt kontraherende stat, hvor det ærekrenkende skrift er blevet udbredt, og hvor den fornærmede hævder, at hans omdømme har lidt skade, nemlig i territorial henseende bedst egnede til at tage stilling til ærekrænkelsen og fastslå skadens omfang."

Dette hensynet har etter min mening ikke mindre vekt for fjernsynsprogrammer. Æresfølelsen rammes oftest hvor saksøkerne bor, og det er også der eventuelle beskyldninger har størst betydning for deres omdømme.

Videre viser jeg til at Sverige er det nabolandet som Norge har lengst felles grense med. Dersom Luganokonvensjonen artikkel 5 (3) ikke kunne anvendes på et svensk fjernsynsprogram, ville det kort sagt innebære at bestemmelsen ikke er anvendelig på fjernsynssendinger. Og som EF-domstolen fremhever i premiss 26 og 27 i saken Fiona Shevill mfl. mot Presse Alliance SA, er handlingsstedet normalt i samme land som saksøktes hjemting. Dersom man ikke tillot søksmål på virkningsstedet, ville artikkel 5 (3) dermed omtrent ikke få noen betydning for domstolenes internasjonale kompetanse på dette området. I utenlandsk teori er det antatt at det ikke kan gjøres unntak for fjernsyn, jf. Hertz: Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention, København 1998 side 255-256 med henvisning til nederlandsk og fransk teori.

Med hensyn til det påberopte hensynet til ytringsfriheten for svenske media viser jeg til at også Norge er forpliktet av EMK artikkel 10. De saksøkte har dermed krav på denne beskyttelsen også ved søksmål i Norge. Om norske domstoler innenfor de begrensningene som følger av EMK artikkel 10 skal avgjøre saken etter norsk eller svensk rett, er et materielt lovvalgsspørsmål som må avgjøres under saken etter norsk internasjonal privatrett. Dette ble også understreket av EF-domstolen i punkt 2 i det siterte svaret.

Mellom aviser og fjernsyn er det rett nok en forskjell ved at Sveriges Television AB som følge av internasjonalt samarbeid, i praksis har små muligheter for å hindre at deres programmer viderefremmes til Norge. Dette har som nevnt ført til at det er inngått en standardavtale om samtidig og uendret videresending av kringkastingsprogrammer i kabelnett. Avtalens punkt 3 gav neppe Sveriges Television AB hjemmel for å hindre at det aktuelle programmet ble viderefremmet i Norge. Etter min mening kan heller ikke dette medføre at fjernsynssendinger unntas fra Luganokonvensjonen artikkel 5 (3). Den omfattende spredningen til Norge tilsier tvert om at norske borgere må kunne slippe å anlegge søksmål i Sverige dersom de mener seg ærekrenket i et svensk fjernsynsprogram.

For Per Lapins er det videre anført at etter Luganokonvensjonen artikkel 27 (1) er en dom ikke tvangsgrunnlag dersom "anerkjennelse ville virke støtende på rettsordenen ("ordre public") i mottakerstaten". Da han etter svensk rett ikke kan gjøres ansvarlig i Sverige for programmet, vil en eventuell dom mot ham, etter kjæremålsmotpartenes oppfatning, ikke kunne fullbyrdes der. Denne anførselen kan etter min mening åpenbart ikke føre fram. For det første vil det være svært vanskelig for den enkelte domstol å vurdere hvilke begrensninger som følger av ordre public i andre land. Og for det andre viser jeg til at det også kan være aktuelt å fullbyrde en eventuell dom i formuesgjenstander Lapins har eller måtte få i andre konvensjonsstater enn Sverige.

Jeg er etter dette kommet til at saken har verneting i Norge. Og da fem av saksøkerne har hjemting ved Nord-Troms herredsrett, fremstår denne domstolen som det naturlige vernetinget. Jeg viser til Rt. 1987 side 859 om det tilsvarende spørsmålet etter tvistemålsloven § 29. Andre avvisningsgrunner er ikke anført. Saken vil etter dette bli fremmet for Nord-Troms herredsrett.

Kjæremålet har ført fram, og jeg har kommet til at det må tilkjennes saksomkostninger for samtlige instanser, jf. tvistemålsloven §§ 172 og 180 annet ledd. Advokat Knudsen har levert omkostningsoppgave som viser at han for herredsretten og lagmannsretten har avkrevd sine klienter salær med henholdsvis 52 600 og 14 000 kroner. For Høyesteretts kjæremålsutvalg, før saken ble overført til behandling i avdeling, er det krevd tilkjent et salær på 8 750 kroner. Videre kommer rettsgebyr for lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg med til sammen 7 200 kroner. Jeg har ikke noe å bemerke til disse beløpene, som tilkjennes.

Det er også krevd forsinkelsesrenter av omkostningsbeløpet. Når saksomkostninger for tidligere instanser først tilkjennes for Høyesterett, utmåles det etter praksis et samlet beløp hvor det i det samlede beløpet gjøres et tillegg for tap som antas oppstått fordi saksomkostninger først tilkjennes ved Høyesteretts avgjørelse. Jeg er etter dette kommet til at omkostningsbeløpet på 82 550 kroner bør forhøyes til 90 000 kroner.

For Høyesterett er advokat Knudsen med hjemmel i lov av 25. juni 1926 nr. 2 § 6 tredje ledd jf. § 4 fjerde ledd oppnevnt som prosessfullmektig for saksøkerne på det offentlige

bekostning. Advokat Knudsen får på bakgrunn av innlevert omkostningsoppgave honorert 133 515 kroner. Dette beløpet tilkjennes det offentlige.

Advokat Lyng har for behandlingen i Høyesteretts kjæremålsutvalg og Høyesterett beregnet seg et salær eksklusivt merverdiavgift på 453 443 kroner. Dette er så høyt i forhold til nødvendig arbeid og det arbeid som synes å være nedlagt, at jeg finner det riktig å gjøre Sveriges Television AB og Per Lapins oppmerksom på deres adgang til å be om at advokat Lyngs godtgjørelse fastsettes av Høyesterett, se tvistemålsloven § 52 første ledd. Fristen for å fremsette slikt krav er én måned fra avsigelsen av denne kjennelse, se tvistemålsloven § 52 annet ledd.

Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. Saken fremmes for Nord-Troms herredsrett.
2. I saksomkostninger for herredsretten, lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg betaler Sveriges Television AB og Per Lapins en for begge og begge for en til Gudmund Skogvik, Guttorm Bjørkan, Ronny Warberg, Arne R. Hemmingsen, Arvid Jacobsen og Reidar Olsen i fellesskap 90 000 – nittitusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 – tolv – prosent årlig rente, fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.
3. I saksomkostninger for Høyesterett betaler Sveriges Television AB og Per Lapins en for begge og begge for en til det offentlige 133 515 – etthundreogtrettitusen – femhundreogfemten – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 – tolv – prosent årlig rente, fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.

Dommer Gussgard: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

Dommer Stang Lund: Likeså.

Dommer Stabel: Likeså.

Dommer Dolva: Likeså.

Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Saken fremmes for Nord-Troms herredsrett.
2. I saksomkostninger for herredsretten, lagmannsretten og Høyesteretts kjæremålsutvalg betaler Sveriges Television AB og Per Lapins en for begge og begge for en til Gudmund Skogvik, Guttorm Bjørkan, Ronny Warberg, Arne R. Hemmingsen, Arvid Jacobsen og Reidar Olsen i fellesskap 90 000 – nittitusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 – tolv – prosent årlig rente, fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.
3. I saksomkostninger for Høyesterett betaler Sveriges Television AB og Per Lapins en for begge og begge for en til det offentlige 133 515 – etthundreogtrettitusen- femhundreogfemten – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse med tillegg av den alminnelige forsinkelsesrente etter forsinkelsesrente- loven § 3 første ledd første punktum, for tiden 12 – tolv – prosent årlig rente, fra utløpet av oppfyllelsesfristen til betaling skjer.

Riktig utskrift bekreftes:

AnnK. Tha

